

**ZNAČAJ PSIHOMOTORNE REEDUKACIJE U USVAJANJU
SCHEME TIJELA KOD UČENIKA SA INTELEKTUALNIM
TEŠKOĆAMA**

**THE IMPORTANCE OF PSYCHOMOTOR REEDUCATION
IN THE ADOPTION OF THE BODY SCHEME IN
STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES**

Fata Zilić, Almedina Šečić

*Zavod za odgoj i obrazovanje osoba sa smetnjama u
psihičkom i tjelesnom razvoju, Tuzla*

Djeca sa sniženim intelektualnim sposobnostima zbog specifičnosti svog razvoja imaju izvjesne teškoće u usvajanju sheme tijela i imenovanju dijelova tijela. Što je stepen intelektualne teškoće složeniji – veći, utoliko su veće teškoće u usvajanju sheme tijela i imenovanju dijelova tijela. Doživljaj tjelesne cjelovitosti je važan zbog svjesnosti vlastitog tijela i njegovog položaja u prostoru. Kada dijete usvoji tjelesnu cjelovitost putem pokreta ono tada ovladava subjektivnim i objektivnim prostorom, a njegova motorna organizovanost i izvedba postaju zrelije. Psihomotorna reedukacija pomaže djetetu da putem pažljivo i individualno odabranih vježbi otkriva dijelove tijela kao cjeline uz usvajanje pojmova putem imenovanja. Psihomotorna reedukacija povećava fokus pažnje, aktivira senzomotorne medije i omogućuje komunikaciju putem tjelesnosti. Putem vježbi psihomotorne reedukacije dijete stiče iskustvo o sebi i svom okruženju. Poimanjem vlastitog tijela dijete pravi prvi korak ka spoznajnom razvoju.

Cilj ovog rada je ukazati i pomoći roditeljima, nastavnicima i stručnjacima da uoč značaj primjene psihomotorne reedukacije u ovladavanju sheme tijela kod učenika sa intelektualnim teškoćama.

U radu sa tri učenika sa intelektualnim teškoćama, uzrasta 6 i 7 godina, primijenjen je set vježbi psihomotorne reedukacije za usvajanje tjelesne cjelovitosti, sheme tijela i usvajanje pojmova za imenovanje dijelova tijela.

Rezultati primjene seta vježbi psihomotorne reedukacije kod tri učenika sa intelektualnim teškoćama, uzrasta 6 i 7 godina, pokazuju potpuno usvojenost sheme tijela kao i usvojenost većine pojmova za imenovanje dijelova tijela.

Mišljenja smo da primjena psihomotorne reedukacije doprinosi iskustvu djeteta koje će utjecati i na njegov spoznajni razvoj.

Ključne riječi: psihomotorna reedukacija, shema tijela, pokret

Children with reduced intellectual abilities, due to the specificity of their development, have some difficulties in adopting the body scheme and appointing body parts. The more complex the degree of intellectual difficulty – the greater the difficulties in adopting the body scheme and naming body parts. The experience of physical integrity is important due to the awareness of person's own body and its position in space. When a child adopts physical integrity through movement, it then masters subjective and objective space, and its motor organization and performance become more mature. Psychomotor reeducation helps the child to detect body parts as a whole through carefully and individually selected exercises while adopting concepts through appointment. Psychomotor reeducation increases the focus of attention, activates sensomotor media and allows communication through physicality.

Through psychomotor reeducation exercises, the child gains experience about himself and his environment. By knowing his own body, the child takes the first step towards cognitive development.

The aim of this work is to point to the importance of applying psychomotor reeducation in mastering the body scheme in students with intellectual disabilities and assist parents, teachers and experts in recognizing it.

In working with three students with intellectual disabilities, ages 6 and 7, a set of psychomotor reeducation exercises has been applied to adopt physical integrity, body schemes and adopt concepts for appointing body parts.

The results of the application of a set of psychomotor reeducation exercises in three students with intellectual disabilities, ages 6 and 7, show the full adoption of the body scheme as well as the adoption of most concepts for appointing body parts.

We believe that the application of psychomotor reeducation contributes to the experience of children, which will also affect their cognitive development.

Keywords: psychomotor reeducation, body scheme, movement

UVOD

Sve definicije intelektualnih teškoća opisuju osobe sa intelektualnim teškoćama kao osobe sa smanjenim sposobnostima kognitivnog funkcioniranja. Kognitivno funkcioniranje samim time postaje najznačajnije obilježje osoba sa intelektualnim teškoćama. Međutim, najčešće uočene smetnje u razvoju kod djece sa intelektualnim teškoćama su i teškoće motornih pokreta. Te teškoće motornih pokreta su više izražene što je stepen intelektualne teškoće veći. Najčešće se opisuju kao prisutnost suvišnih pokreta, teškoće u kontroli brzine pokreta, teškoće u kontroli snage pokreta, teškoće u mišićnim funkcijama, teškoće izvođenja motorne radnje u ograničenoj površini ili prostoru, teškoće u započinjanju i izvođenju pokreta, teškoće koordinacije pokreta i prisutnost tremora. Na kvalitet motornih pokreta, a kasnije na kvalitet motornih vještina utiču genetska predispozicija, iskustvo djeteta i stepen intelektualne teškoće. Prvo iskustvo koje dijete stiče u interakciji sa svojom okolinom dešava se putem pokreta. To konkretno iskustvo utiče na njegovo dalje učenje i cjelokupni razvoj. Shodno tome od velike je važnosti za djecu sa intelektualnim teškoćama što ranije započeti sa usmjerenim motoričkim stimulacijama koje će uticati na percepciju, komunikaciju, socijalizaciju, kognitivni razvoj i motivaciju za učenje. Poznati pedagozi Marija Montessori i Jean Piaget zasnivali su svoje teorije razvoja upravo na pokretu. Učenje pokretom je interesantno, a ono što je zanimljivo lakše i brže se pamti. Fokus pažnje je veći, pokreće se više senzora i učenje se odvija po principu holističkog pristupa.

U toku razvoja važno je da dijete ima jednu refereničnu tačku pomoću koje može organizirati dojmове iz okoline, stvoriti neki određeni red u njima. Za dijete je ta referenična tačka njegovo vlastito tijelo (Kiš, Teodorović, Levandovski, 1997).

Jedan od najbitnijih i prvih elemenata te referenične tačke je shema tijela (pojam o vlastitom tijelu) iz koje se kasnije razvija lateralizacija te prostorna i vremenska organizacija. Djeca sa sniženim intelektualnim sposobnostima zbog specifičnosti svog razvoja imaju izvjesne teškoće u usvajanju sheme tijela i imenovanju dijelova tijela. Što je stepen intelektualne teškoće složeniji – veći, utoliko su veće teškoće u usvajanju sheme tijela i imenovanju dijelova tijela. Doživljaj tjelesne cjelovitosti važan je zbog svjesnosti vlastitog tijela i njegovog položaja u prostoru. Kada dijete usvoji tjelesnu cjelovitost putem pokreta ono tada ovladava subjektivnim i objektivnim prostorom, a njegova motorna organizovanost i izvedba postaju zrelije. Psihomotorna reedukacija pomaže djetetu da putem pažljivo i individualno odabranih vježbi otkriva dijelove tijela kao cjeline uz usvajanje pojmova putem imenovanja. Psihomotorna reedukacija povećava fokus pažnje, aktivira senzomotorne medije i omogućuje komunikaciju putem tjelesnosti. Pojam o vlastitom tijelu podrazumjeva potpunu svijest o vlastitom tijelu i njegovim mogućnostima što uključuje i svijest o dijelovima tijela, njihovom položaju i svijest o prostoru koje tijelo zauzima.

Shema tijela i prostorna orijentacija su međusobno uslovljene i razvijaju se kroz interakciju djeteta sa okolinom. Osnovu aktivnosti čini senzo-motoričko iskustvo. Svi podražaji koji dijete prima iz tijela i okoline imaju veliki uticaj na razvoj sheme tijela kroz poticanje djeteta na motoričku aktivnost i manipulaciju, a kasnije na misaone aktivnosti.

Djeca sa intelektualnim teškoćama imaju izvjesne perceptivne teškoće što se odražava i na motoričke aktivnosti. Te perceptivne teškoće povezujemo sa oštećenjem centralnih i perifernih senzornih organa. Posljedice takvih teškoća su nedostatak povezanosti između senzornih podržaja i motoričkih odgovora.

Putem vježbi psihomotorne reedukacije dijete stiče iskustvo o sebi i svom okruženju. Poimanjem vlastitog tijela dijete pravi prvi korak ka spoznajnom razvoju.

Djelovanjem usmjernih motoričkih aktivnosti na stimulaciju perceptivnih i spoznajnih funkcija, komunikaciju i socijalno ponašanje osiguran je integrativni pristup cjelokupnom psihofizičkom razvoju djeteta. Kroz doživljaj uspjeha i zadovoljstva pri kretanju unapređuje se opća spremnost za učenje, povećava sposobnost kontrole ponašanja u socijalnim situacijama te razvija samopouzdanje i svijest o vlastitim sposobnostima (Kiš, Teodorović, Levandovski, 1997).

CILJ RADA

Cilj ovog rada je ukazati i pomoći roditeljima, nastavnicima i stručnjacima da uoče značaj primjene psihomotorne reedukacije u ovladavanju sheme tijela kod učenika sa intelektualnim teškoćama.

METODE

Kroz praktičan rad sa tri učenika sa intelektualnim teškoćama, uzrasta 6 i 7 godina, primijenjen je set vježbi psihomotorne reedukacije (Opšta reedukacija psihomotorike) za usvajanje tjelesne cjelovitosti, sheme tijela i usvajanje pojmova za imenovanje dijelova tijela obzirom da su učenici na predoperativom nivou.

Prije vježbi urađena je procjena uz pomoć „Skale za procjenu poznavanja dijelova tijela” (Opšta defektološka dijagnostika) i uočeno je da neki učenici ne poznaju dijelove tijela, a neki imaju teškoću u poimanju dijelova tijela kada se promijeni položaj ali i u imenovanju pojedinih dijelova tijela. Ispravno prepoznaju dijelove tijela ali kada tijelo promijeni poziciju javljaju se teškoće. Najbolju svijesnost su pokazivali u položaju stajanja.

Tokom vježbi držali smo se dva pravila psihomotorne reedukacije - pravca pokreta

1. Od glave prema donjim ekstremitetima (cefalo – kaudalni)
2. I od sredine prema periferiji tijela (proksimo – distalni)

Primjenjene su najjednostavnije vježbe gdje se riječima nazove pokret i imenuje dio tijela.

Riječima i dodirom – pokretom se osvještava dio tijela. U početku su izvođene vježbe kroz vođenje i pasivne pokrete radi uvođenja djece u proces, a kasnije je nivo podrške smanjen i djeca su izvodila vježbe uz oponašanje voditelja. Na kraju tretmana djeca su uz imenovanje dijelova tijela samostalno izvodila vježbe.

Vježbe koje su se koristile u radu nalaze se u knjigama :“ Opšta reedukacija psihomotorike”, autor Tatjana Govedarica i „ Tretman pokretom i savetovanje”, autor Svetomir Bojanin.

REZULTATI I DISKUSIJA

U radu sa tri učenika sa intelektualnim teškoćama, uzrasta 6 i 7 godina, primijenjen je set vježbi psihomotorne reedukacije za usvajanje tjelesne cjelovitosti, sheme tijela i usvajanje pojmova za imenovanje dijelova tijela.

Uočeno je da je razina teškoće je u srazmjeru sa intelektualnim teškoćama, a razvoj sheme tijela je u uskoj vezi sa kognitivnim funkcioniranjem.

Najviše vremena i podrške uložili smo na imenovanje i usvajanje naziva prstiju, te perifernih dijelova kao što su nadlaktica, podlaktica, peta, potkoljenica. Pretpostavka je da djeca nemaju iskustvo kod imenovanja ovih dijelova tijela. Obzirom da je jedna učenica pokazivala taktilnu preosjetljivost te određene teškoće u proprioceptivnom području obazrivo smo dodirivali i vodili učenicu kroz vježbe jer nam je jedan od ciljeva tretmana bio i stvaranje ugone kod djeteta.

Rezultati primjene seta vježbi psihomotorne reedukacije kod tri učenika sa intelektualnim teškoćama, uzrasta 6 i 7 godina, pokazuju :

- a. Potpuni doživljaja vlastitog „ ja“ – spoznaja sebe samog
- b. Razvijena svijest o vlastitom tijelu kao cjelini (upoznavanje vlastitog tijela)
- c. Razvijena svijest da se cjelina tijela sastoji od dijelova tijela
- d. Bolja organizacija pokreta s ciljem ublažavanja posljedica psihomotorne „nedograđenosti“
- e. Skladnija posturalnost
- f. Bolje povezivanje motornog iskustva sa pojmom
- g. Potpuno imenovanje dijelova tijela (shema tijela i razvoj govora)

Mišljenja smo da primjena psihomotorne reedukacije doprinosi iskustvu djeteta koje će uticati i na njegov spoznajni razvoj i da bi kao takva trebala biti sastavni dio rehabilitacionih programa.

LITERATURA

1. Bojanin, S. (2016). Tretman pokretom i savetovanje. Beograd: Pomoć porodici.
2. Bojanin, S., Čordić, A. (2011). Opšta defektološka dijagnostika. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
3. Kiš, L., Teodorović, B., Levandovski, D. (1997). Program bazične percipivno -motoričke stimulacije. Zagreb: Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu.
4. Govedarica, T. (2021). Praktikum za procenu psihomotornog razvoja deteta od rođenja do završetka osnovne škole. Beograd: Pomoć porodici.
5. Govedarica, T. (1989). Opšta reedukacija psihomotorike. Beograd: Institut za mentalno zdravlje.
6. Mešalić, Š., Mahmutagić, A., Hadžihasanović, H. (2004). Edukacija i socijalizacija učenika usporenog kognitivnog razvoja. Tuzla: Univerzitet u Tuzli – Defektološki fakultet.
7. Teodorović, B., Levandovski, D., Pintarić Mlinar, L.J., Kiš – Glavaš, L. (1997). Stimulacija preceptivno motoričkih sposobnosti. Zagreb: Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu.